

30.10.2023

Kirjaamo.stm@gov.fi

Viite: VN/24836/2023

HUS-yhtymän lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle koskien asiakasmaksuasetuksen muutoksia

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt HUS-yhtymän (HUS) lausuntoa asiakasmaksuasetuksen muutoksista (VN/24836/2023). HUS kiittää saamastaan lausuntopyyntöä ja antaa seuraavan lausunnon.

HUSin näkemykset erikoissairaanhoidon asiakasmaksujen korotukseen

Lausunnolla olevassa asiakasmaksuasetuksessa esitetään asiakasmaksuihin tehtäväksi säännönmukaiset indeksitarkistukset (korotus n. 10 prosenttia), ja minkä lisäksi esitetään erikoissairaanhoidon asiakasmaksuja korotettavaksi hallitusohjelmaan perustuen 10 prosentilla. Hallitusohjelmassa asiakasmaksujen korotuksen kohdentamista erikoissairaanhoidon perustellaan sillä, ettei korotuksen nähdä lisäävän eriarvoisuutta eikä maksujen uskota muodostuvan esteeksi palvelujen saamiselle. Lisäksi hallitusohjelman tavoitteena on terveydenhuollon asiakasmaksujen yhtenäistäminen kansallisesti.

Korotusten kohdistamista erikoissairaanhoidon perustellaan esityksessä sillä, että 1) erikoissairaanhoidossa asiakkaiden tulojakauma on tasaisempi kuin perusterveydenhuollossa; 2) erikoissairaanhoidon poliklinikkakäynnit ja päiväkirurgia eivät yleensä ole usein tarvittavia palveluita eikä korotukset muodostuisi kovin raskaiksi yksittäiselle asiakkaalle, ja 3) erikoissairaanhoidon kysynnän hintajousto on pienempi kuin perusterveydenhuollossa. Vaikka esityksen mukaan korotettujen asiakasmaksujen katsotaan säilyvän edelleen kohtuullisella tasolla, niiden arvellaan mahdollisesti lisäävän niiden pienituloisten asiakkaiden määrää, joille asiakasmaksut aiheuttavat merkittävää taloudellista kuormitusta.

Asiakasmaksuasetukseen esitettyjen muutosten myötä erikoissairaanhoidon asiakasmaksut nousevat keskimäärin 21 % (n. 10 prosentin indeksikorotus ja 10 prosentin tasokorotus). Asiakasmaksukattoa korotetaan indeksitarkistuksen perusteella, mutta siihen ei ole esitetty lisättävän 10 prosentin tasokorotusta. HUSissa todistuksia maksukaton ylittymisestä (ns. vapaakortteja) on kirjattu vajaa 16 000 kappaletta vuosittain ja asiakasmaksutuottoja on jäänyt saamatta asiakasmaksukaton täyttymisen vuoksi n. 10 prosenttia (n. 8

30.10.2023

milj. euroa). Erikoissairaanhoidon asiakasmaksujen tasokorotusten perusteella on odotettavaa, että maksukaton ylittymisten määrä kasvaa aikaisempiin vuosiin nähden ja entistä enemmän asiakasmaksutuottoja jää saamatta täyttyneen maksukaton vuoksi. Sama tilanne koskee erikoissairaanhoidon lisäksi perusterveydenhuollon asiakasmaksuja ja niiden perintää eli maksukatto ylittyy myös hyvinvointialueiden palvelujen osalta aiemmin ja siten vähentää tulokertymää.

Asiakasmaksuista aiheutuu luottotappioita HUSille vuosittain 5 milj. euroa, joka on 6 prosenttia asiakasmaksujen vuosittaisesta kokonaiskertymästä. Maksumuistutuksia lähetetään noin joka kymmenennestä asiakasmaksulaskusta ja näistä yli puolet siirtyy perintätoimistoon perittäviksi. Valtaosa HUSin perinnässä olevista asiakasmaksusaatavista on ns. jälkiperinnässä (ts. asiakkaat on todettu varattomiksi). Jälkiperinnässä oli syyskuun 2023 lopussa 18,1 milj. euroa, mikä on 86 % kaikista perinnässä olevista maksuusuusaatavista. Jälkiperinnässä olevien asiakasmaksujen määrä on kasvanut vuodenvaihteeseen nähden lähes 15 prosenttia. Luottotappioiden uskotaan entisestään kasvavan asiakasmaksujen korotuksen myötä, koska julkisoikeudelliset maksut maksetaan usein viimeisenä, koska niihin ei liity sanktioita kuten moniin muihin saataviin, eikä palvelut jää saamatta maksamattomien laskujen perusteella. Hallitusohjelmaan sisältyvät sosiaalietuuksien muutokset (esim. työttömyysturvan ja asumistuen leikkaukset sekä useiden etuuksien indeksikorotusten jäädytykset) kasvattavat riskiä, että asiakasmaksuja päätyy entistä enemmän perintään. Asiakasmaksujen keräämiseen ja perintään liittyvien hallinnollisten kustannusten ennakoidaan kasvavan, mikä tulee pienentämään asiakasmaksujen korotuksesta saatavaa maksukertymää.

Asiakasmaksuasetuksen muutoksen taustamuistiossa on esitetty, että hallitusohjelman mukaisesti julkista taloutta tulisi sopeuttaa vähentämällä asiakasmaksujen korotusta vastaava määrä (arviolta n. 26,9 milj. euroa) hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoituksesta. Asiakasmaksuasetuksen ollessa lausunnolla ei ole tietoa tullaanko hyvinvointialueiden rahoitusta koskevaa lainsäätöä muuttamaan edellä mainitulla tavalla. HUSin näkemyksen mukaan lainsäädännöt tulee valmistella samanaikaisesti epätasaisen informaation välttämiseksi. Valmistelussa tulee myös ottaa huomioon, että hyvinvointialueiden ja sitä kautta HUS-yhtymän rahoitus on merkittävästi alijäämäinen ja että asiakasmaksukorotusten maksutuottoja nostava vaikutus on erittäin epävarma edellä kuvatuista seikoista johtuen.

Mikäli hyvinvointialueiden rahoitusta leikataan asiakasmaksujen korotuksen arvioidulla laskennallisella lisätuottojen määrällä, johtaa tämä hyvinvointialueiden kokonaisrahoituksen pienenemiseen. Huomioiden hyvinvointialueiden nykyinen taloudellinen tilanne ja tuleviin vuosiin kohdistuvat tasapainottamisvaatimukset, HUS ei pidä hyväksyttävänä, että hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuoltoon sekä pelastustoimeen osoitettu

30.10.2023

valtionrahoitus ja asiakasmaksujen korotukset kytketään toisiinsa. Valtionrahoituksen ja asiakasmaksujen kytkentä toisiinsa edellyttäisi taloudellisten vaikutusten tarkempaa selvittämistä, ja vaikuttavuuslaskelmia esitysten kokonaisvaikutuksesta ottaen huomioon hallitusohjelmaan sisältyvät toimeentuloon ja sosiaalietuuksiin vaikuttavat muutosesitykset.

Kohteliaimmin,

HUS-yhtymä

Matti Bergendahl
toimitusjohtaja

Jari Finnilä
talousjohtaja